

Anvendelig teori om døgninstitutioner

Anmeldelse af Jens Asger Hansen

Ida Schwartz
SOCIALPÆDAGOGIK OG ANBRAGTE BØRN
Serien Socialpædagogisk Bibliotek, Gyldendal
238 sider. Kr. 198

For godt et år siden afsluttede Socialministeriet arbejdet i det såkaldte "Anbringelsesudvalg". Udvalget var to år tidligere nedsat med det primære formål at få en afklaring af, hvad det er der virker og hvorfor, når børn og unge anbringes udenfor eget hjem. I overensstemmelse med normal dansk praksis bestod udvalget primært af embedsmænd og interesseorganisations lobbyister (herunder mig selv). I ny og næ og i lidt spredt fægtning blev der indkaldt en praktiker og en forsker til at berige udvalgets arbejde.

Udvalgets hovedkonklusion blev – ikke overraskende – at vi har brug for ny viden og dokumentation, hvis vi skal kunne sige noget om effekten af forskellige måder at anbringe

på. Og der blev afsat 75 millioner kr. til at indsamle denne viden og dokumentation. Konsulentfirmaer og videnscentre kan således se frem til fortsat gode og givtige beskæftigelsesudsigter.

Forbavsende nok gav og giver den manglende viden og dokumentation ikke anledning til tvivl om, hvorvidt børn skal skilles fra deres forældre, når de eller forældrene vantrives. Anbringestallet stiger år for år, og der udtænkes i særlig grad i forhold til utilpassede unge til stadighed nye anbringelsesforanstaltninger, senest ungdomssanktionen, hvor der skal behandles under tvang!

Der stilles heller ikke tvivl om, at det er de rigtige pladser, der er til rådighed i familieple-

je, på socialpædagogiske opholdssteder og i døgninstitutioner. Blot gøres det op, at man kunne tænke sig nogle flere pladser af denne eller hin art. Anbringelsesområdet for børn og unge, der tegner sig for en årlig udgift på 4 milliarder kr. og som i år 2000 sikrede husly til mere end 12.000 børn, er således i dag i smult, bevillingsmæssigt vande med opbakning fra højre til venstre, nogle få, eksotiske familiefundamentalister undtaget.

Området udvides med stadigt flere, specialiserede pladser, der oprettes med det formål at tilgodese specifikt diagnosticerede grupper (tidligt frustrerede, borderline, DAMP mm's) behov. Det kan være, at den situation ændrer sig, når området fra årsskiftet udsættes for en grundlæggende finansieringsomlægning med indførelsen af grundtakster. Det er i hvert fald spået, at en højere grad af kommunalt ansvar og finansiering vil medføre en betydelig afspecialisering og satsning på forebyggelse i nærmiljøet frem for døgnpladser.

Ida Schwartz, der er socialpædagog og cand.psych., har sin daglige praksis som underviser ved Odense Socialpædagogiske Seminarium. Hun har, uanfægtet af den igangværende debat om opgavefordeling og finansiering, skrevet en bog, hvori hun reflekterer over praksis og forskning, i Danmark og internationalt. Hun besidder den blandt undervisere på pædagoguddannelsen sjældne kvalifikation at have et *løbende* tilknytningsforhold til praksisfeltet. I dette tilfælde til døgninstitutioner for børn og unge – det ene af tre ben indenfor anbringelsesområdet. Familiepleje og socialpædagogiske opholdssteder beskæftiger bogen sig ikke med. Det savnes og efterlyses.

Med *Socialpædagogik og anbragte børn* leverer hun en kvalificeret kritik af praksis i arbejdet på døgninstitutioner. Dele af kritikken har tidligere været behandlet af forfatteren i "Social Kritik" nr. 70 i artiklen: "Indre kaos hos børn kræver ydre styring – eller gør det?". I såvel bog som artikel behandler *Ida Schwartz*, med udgangspunkt i sit arbejde på en fynsk nærmiljøinstitution, de grundlæggende forskelle i synet på børns udvikling, der kan være i tilgangen til det socialpædagogiske arbejde med anbragte børn og unge. Forskelle, som tilsyneladende kan rummes indenfor rammerne af den samme institution uden at den af den grund knækker midt over:

1. *Et indlæringspsykologisk syn*, der opfatter barnets udvikling som kommende udefra og ind via ydre påvirkninger. *De pædagogiske mål* opstilles, så de afspejler indlæring af færdigheder (normer, god opførelse, mestring af arbejdsopgaver, opbygning af selvtillid). *Metoden* er et struktureret miljø (udpræget voksenstyring, stramt struktureret hverdagsliv, faste regler og konsekvenser, grænsesætning og udgangspunkt i gruppen). *Den pædagogiske relation* forudsætter voksne, der tager ansvar for barnet (troværdighed, genkendelighed, tilbageholdenhed med følelsesmæssig involvering, de voksne ved, hvad der er bedst for barnet).
2. *Et psykodynamisk syn*, der opfatter barnets udvikling som kommende indefra og ud, fra barnets egen kerne. *De pædagogiske mål* opstilles, så de fremmer udvikling af evne til at indgå i relationer (opbygning af tillid, involvering og tilknytning, selvværd, kendskab til egne følelser). *Metoden* støtter barnet i at gøre egne erfaringer (respektere barnet, se barnet som unikt, samtale med barnet og lytte til følelser og problemer, tage udgangspunkt i det enkelte barns situation). *Den pædagogiske relation* forudsætter voksne, der tilbyder nærhed i personlige relationer (responderende voksne, der står personligt frem f.eks. i konfliktsituationer, voksne, der rummer barnets følelsesmæssige relationer, barnet kan selv vise vej).

(bogen side 67).

Ida Schwartz vælger i sin diskussion af de fundamentalt forskellige tilgange til det pædagogiske arbejde på døgninstitutioner, som er beskrevet ovenfor, ikke den nemme vej at proppe begge ned i gryden og koge dem sammen. Hun vælger heller ikke entydigt den ene fra, idet dog den indlæringspsykologiske for mig at se fremstår noget kvæstet efter den gennemgang af kulturhistorisk teori og kritisk psykologi, der udgør de centrale, teoretiske kapitler i bogen. Den kan godt nok i miljøer, der er kontrollerbare i langt højere grad end en dansk døgninstitution med 37 timers arbejdsuge og rigtig mange (mindst 25), skiftende og forskellige voksne involveret, dokumentere nogle resultater, der har forbedret anbragte børn og unges livskvalitet. Det hævdes bl.a. af en række behandlings-

hjem, der arbejder i en meget kontrolleret miljøterapeutisk ramme.

Imidlertid forekommer det mig, at de etiske omkostninger ved en tvivlsom afkodning og nyprogrammering af sagesløse børn er alt for store. Mulighederne for fejl i afkodning og genprogrammering er alt for sandsynlige i en verden, hvor vi alle er unikke, og hvor kommunikationsredskaberne omfatter betydeligt mere end en fælles besluttet teori, der udført i praksis indebærer, at alle skal udsætte barnet for identiske påvirkninger.

Det er derfor også velgørende for sådan en som mig at få et indblik i, at der på verdensplan (flot litteraturliste!!) leveres megen anvendelig teori til opbygning af en døgninstitutionspraksis. Hvor hverken børn eller forældre tages som gidsler for eksperimenter, som har et kraftigt præg af tro på egen fuldkommenhed og som ikke levner megen tiltro til børn og forældre, som har en skæv gang i livet. Her står bogens eksempler på tilrettelæggelse af læreprocesser af psykodynamisk tilsnit, som gør pædagogen til makker i de anbragte børns forsøg på at få et godt liv, betydeligt stærkere. Etisk og gennem dokumentation af resultater.

Jeg ønsker bogen vid udbredelse på uddannelsessteder og på anbringelsessteder, hvor aktuel opsamling af teorigrundlag og eksempler fra praksis i arbejdet med anbragte børn og deres forældre er en mangelvare.

Jens Asger Hansen er socialpædagog og forstander på Københavns Kommunes børnehjem, "Jacob Michaelsens Minde".